

K novemu ravnotežju?

V središču pozornosti svetovne javnosti je še vedno obisk, ki ga je pred kratkim v popolni tajnosti opravil odposlanec ameriškega predsednika Nixona, Henry Kissinger na Kitajskem. Ko je v petek, 16. t.m., izšlo skupno ameriško-kitajsko sporočilo, ki je med drugim napovedalo Nixonovo potovanje v Peking; ga je svet sprejel najprej z občutki pravcate senzacije, nato pa s splošnim zadovoljstvom, kajti zблиžanje med Združenimi državami Amerike in Kitajsko ter poskus ureditve odnosov med tema dvema svetovnimi velesilama gotovo pomenita predvsem zelo pomemben korak na poti ohranitve ter utrditve miru na svetu.

Mir se seveda ne more ohranjati in utrjevati z abstraktnim razglaševanjem lepih besed in cenjenih fraz, temveč le z reševanjem konkretnih problemov, ki mir ogrožajo in ustvarjajo mednarodno napetost. Zaradi tega bo ameriško kitajsko zблиžanje postalo res zgodovinski dogodek samo, če bo hkrati omogočilo pošteno ureditev tistih vprašanj, ki že dolga leta hudo motijo mednarodne odnose in ki so tudi vzrok krvavih spopadov in obračunavanj.

Med temi vprašanji gotovo zavzema prvo mesto Vietnam. Kitajska ni v tem sporu neposredno prizadeta, vendar je jasno, da lahko odločilno vpliva na njegov pozitivni razplet. Sajgonske oblasti so kmalu po ameriško-kitajskem sporočilu predlagale takojšnjo prekinitve sovražnosti, razpis svobodnih volitev v severnem in južnem Vietnamu, ki naj se združita, ter sestavo narodne koalicijske vlade. Severni Vietnam je po tisku dal razumeti, da ne bo sprejel morebitne kompromisne rešitve, ki bi jo dosegli ZDA in Kitajska, vendar se zdi, da bi bil pripravljen pristati na sklicanje mednarodne konference pretežno azijskih držav, za katero bi dala pobudo Kitajska. Medtem je postalo skoraj gotovo, da bo Amerika nadaljevala s postopnim umikanjem svojih vojaških enot z vietnamskega bojišča in predvidevajo, da bo ta program popolnoma izveden še pred Nixonovim obiskom v Pekingu. Mednarodni tisk v tej zvezi poudarja, da bi se s tem odprla dejanska možnost za sklenitev miru še v letu 1972.

Moskvi ni prav

Na ameriško-kitajsko zблиžanje je ostro reagirala Formoza. Tamkajšnja kitajska nacionalistična oblast se seveda boji za svoj obstoj in hkrati za svoje dosedanje mesto ter zlasti za svojo, sicer samo formalno vodilno vlogo v okviru Organizacije Združenih narodov, kjer je med drugim članica Varnostnega sveta. Amerikanci skušajo miriti kitajske nacionaliste ter jim zagotavljajo, da ne bodo odpovedali svojega zaveznitva, da bodo torej še vedno ohranili svoja vojaška opo-

rišča na otoku in s tem jamčili varnost ter neodtisljivost Formoze. To je med drugim razumljivo, kajti tu ne gre samo za tako imenovano nacionalistično Kitajsko, temveč za politično in vojaško ravnotežje v vsej Aziji, ki se ne more spremeniti vse dotlej, dokler se ne vzpostavi novo.

Manj verjetno pa je, da bi Formoza ohranila svoje mesto in vlogo v Združenih narodih; že danes je namreč gotovo, da bo Kitajska sprejeta v to mednarodno organizacijo v najkrajšem času ter ji bo po vsej verjetnosti tudi priznana vloga, ki ustreza državi s 700 milijoni prebivalcev. V Združenih narodih je namreč cela vrsta držav — tudi zahodnih — ki so že postavili zahtevo, naj Ljudska republika Kitajska zamenja Formozo v Varnostnem svetu.

Glede bilateralnih odnosov med Kitajsko in ZDA, predvidevajo, da bosta vzpostavili di-

plomatske stike po Nixonovem obisku, in sicer na ravni odpravnikov poslov.

Novico o tem, kar se plete med omenjenima državama, je Moskva sprejela hladno, čeprav so ameriški komentatorji in sam predsednik Nixon poudarili, da novi odnosi niso uperjeni proti nikomur in da bo zato Amerika nadaljevala s svojo dosedanja politiko pogajanj in sporazumevanj z drugimi državami glede najvažnejših mednarodnih vprašanj.

Toda kljub tem napovedim in zagotovitvam je jasno, da bi morebitni ameriško-kitajski sporazum za rešitev določenih problemov, med njimi ureditev vietnamskega vprašanja, vzpostavila v Aziji in posredno na vsem svetu povsem novo politično ravnotežje, v okviru katerega bi Sovjetska zveza gotovo ne imela več tiste vloge in teže, kot ju ima danes.

Italijansko posojilo Jugoslaviji

V prvi polovici preteklega tedna se je mudil v Rimu jugoslovanski zvezni minister za gospodarske zadeve Granfil z nekaj sodelavci z namenom, da bi se pogajal za italijansko pomoč pri zdravljenju jugoslovanske gospodarske krize oziroma stabilizacije. Kakor se zdi, so pogajanja imela dober uspeh.

Kot je poročala italijanska tiskovna agencija »Ansa« po Granfilovi vrnitvi iz Beograda, so v jugoslovanski prestolnici izrazili zadovoljnost nad pozitivnim izidom Granfilovega obiska v Rimu. Granfil je ob vrnitvi v Beograd povedal, da je Italija dala Jugoslaviji kredit v znesku 75 milijonov dolarjev, kar bo pomagalo premostiti težave, ki izvirajo iz primanjkljaja v trgovinski bilanci s tujino, ter bo olajšalo proces stabilizacije jugoslovanskega gospodarstva.

Granfil je tudi spomnil na to — je poročala »Ansa« — da ima Jugoslavija v dobrem v Italiji še 38 milijonov dolarjev od prejšnjega kredita, ki še ni bil izčrpan. Poudaril je nato prisrčnost in prijateljstvo, ki sta označevali pogovore med obema delegacijama in še posebno sestanek s predsednikom Saragatom. Pri tem je še posebno naglasil željo italijanskega predsednika za razvijanje čim širšega sodelovanja z Jugoslavijo in njegovo pripravljenost, da bi čim bolj podprl razširitev odnosajev med Jugoslavijo in državami Evropske gospodarske skupnosti, na katerih je jugoslovansko gospodarstvo, kot znano, zelo zainteresirano.

Granfil je tudi izrazil zadovoljstvo nad rezultati, ki so bili doseženi na sestanku med delegacijama gospodarstvenikov obeh držav glede pomoči zaostalim državam. Obe

državi — je dejal — sta na dobri poti, da dosežeta sporazume za tesno sodelovanje v posegih za uresničevanje industrijskih projektov v zaostalih državah »tretjega« sveta.

Končno je Granfil omenil tudi vprašanje jugoslovanskega primanjkljaja v trgovinski bilanci z Italijo ter je sosednji in prijateljski državi, kot je označil Italijo, tudi priznal, da je pokazala razumevanje za resno vprašanje, ki jih mora reševati jugoslovansko gospodarstvo, in da je pokazala dobro voljo pri iskanju možnih sredstev za premostitev teh težav.

Granfil se je pogajal v Rimu z ministrom za zunanjo trgovino Zagarijem. Ta je med pogajanja izjavil, da bo skušala Italija ustreči jugoslovanskim željam, kolikor bo le mogoče, glede na to, da se mora tudi italijanska vlada boriti, da bi zajezila pojave gospodarskega zastajanja v državi.

★

NOVA NEVARNOST ZA ČLOVEŠTVO?

Na tržaškem festivalu fantastično-znanstvenih filmov so podelili glavno nagrado, »zlato asteroid«, filmu »Hauserjev spomin«, o presaditvi možgan, s čimer bi dobil človek spomin drugega človeka in s tem njegovo znanje. Po mnenju znanstvenikov je to celo teoretično mogoče, v čemer se skriva nova nevarnost za človeštvo v bodočnosti. Film »Hauserjev spomin« je z režiral Američan Boris Sagal.

Letos težišče festivala ni bilo toliko na tehnični fantastiki kot pa na nevarnostih, v katerih bi se lahko znašlo človeštvo, če ne bi moralno obvladalo znanosti in tehnike.

RADIO TRST A

♦ NEDELJA, 25. julija, ob: 8.00 Koledar; 8.30 Kme-tijska oddaja; 9.00 Sv. maša. 9.45 Glasba za harfo. 11.15 »Paglavci pastirci«. Dramatizirana zgodba, po mladinski povesti Ivana Trinka napisal Jože Peterlin. Radijski oder vodi Lombarjeva. 12.00 Nabožna glasba. 12.15 Vera in naš čas. 13.30 Glasba po žel-jah. 14.45 Glasba iz vsega sveta. 15.30 W. Firner: »Beg v bodočnost«, prevedla V. Rudolfova. 17.30 Revija zborovskega petja. 18.00 Podobe in glasba. Grieg: Norveški plesi, op. 35. 18.45 Bednarik: »Pra-tika«. 19.00 Lahko glasba. 19.15 Sedem dni v svetu. 19.30 Filmska glasba. 20.00 Šport. 20.30 Ljudske pe-smi v komorni predelavi. 20.45 Ljubezenska lirika. 21.00 Semeni plošč. 22.00 Nedelja v športu. 22.10 Sodobna glasba. 22.25 Zabavna glasba.

♦ PONEDELJEK, 26. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 12.10 Pomenek s poslušavkami. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Vaše čtivo - Kam po maturi. 18.15 Umetnost, književnost in pri-reditve. 18.30 Busoni: Concertino za klarinet in majhen orkester. Solist: Brezigar. 18.50 Al Caiola izvaja Gershwinove motive. 19.10 »Odvetnik za vsa-kogar«. 19.15 Revija solistov. 19.40 Goriški zbor »C. A. Seghizzi, vodi Valentinsig. 20.00 Sportna tri-buna. 20.35 Glasbene razglednice. 21.00 S. Mi-nussi: »Zgodba«. 21.20 Nezapadne melodije. 21.45 Slovenski solisti. Sopr. I. Bratuž-Kacjan, pri kla-virju Hrašovčeva. Kozinovi samospeli. 22.05 Za-bavna glasba.

♦ TOREK, 27. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.30 Jutra-nja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 12.10 Bed-narik: »Pratika«. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Plošče za vas - Novice iz sveta lahke glasbe. 18.15 Umetnost. 18.30 Komorni kon-cert. 19.00 Otroci pojo. 19.10 C. Piermani: Kako po-sluje italijanski parlament. 19.20 Glasbeni best-sel-lerji. 19.40 Moški zbor »V. Mirk« s Proseka Kontove-la, vodi Ota. 20.00 Šport. 20.35 Verdi: »La Travia-ta«. 22.50 Zabavna glasba.

♦ SREDA, 28. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 12.10 Evrop-ske prestolnice: »Bukarešta«. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Ansambli na Radiu Trst - Slovarček sodobne znanosti - Na počitnice. 18.15 Umetnost. 18.30 Koncertisti naše dežele. Duo Da-pretto - Silvestri. 19.00 »Living Guitars«. 19.10 Hi-giena in zdravje. 19.20 Jazz. 19.30 Ljudske pesmi iz Lombardije. 20.00 Šport. 20.35 Simf. koncert. Igra orkester Mestnega glasbenega liceja »J. Tomadini« iz Vidma. V odmoru (20.45) Za vašo knjižno poli-co. 21.20 Melodije v polmraku. 22.05 Zabavna glasba.

♦ ČETRTEK, 29. julija, ob: 7.00 oledar. 7.30 Jutra-nja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 12.10 G. Bartolozzi: »Umetno hranjenje otroka«. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Disc-time - Kako in zakaj - Ne vse, toda o vsem. 18.15 Umetnost. 18.30 Romantične simfonije. 18.55 »Love Sculpture«. 19.10 V. Beličič: Kraške črtice: »Dajmo mu spanja«. 19.20 Izbrali smo za vas. 19.40 Moški ko-morni zbor in orkester Dunajske Državne opere. 20.00 Šport. 20.35 A. Gnagnatti: »Nerodni Telemah«. Komedija v 1 dej. 21.20 Zabavni orkester RAI iz Milana. 21.45 Skladbe davnih dob. 22.05 Zabavna glasba.

♦ PETEK, 30. julija, ob: 7.00 oledar. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 12.10 Izlet za konec tedna. 13.30 Glasba po željah. 17.20 Za mlade poslušavce: Govorimo o glasbi. 18.15 Umetnost. 18.30 Sodobni ital. skladatelji. 18.50 »Duke of Dixie-land«. 19.10 Zgodovina prometnih sredstev »Mosto-vi«. 19.20 Novosti v naši diskoteki. 19.40 Moški vo-kalni kvartet, vodi Mamolo. 20.00 Šport. 20.35 Go-spodarstvo in delo. 20.50 Koncert operne glasbe. 21.50 Folklorni plesi. 22.05 Zabavna glasba.

♦ SOBOTA, 31. julija, ob: 7.00 Koledar. 7.30 Jutranja glasba. 11.35 Šopek slovenskih pesmi. 12.10 Poklici: »Pri ribičih«, pripr. L. Reharjeva. 13.30 Glasba po željah. 14.45 Glasba iz vsega sveta. 15.55 Avtoradio - oddaja za avtomobiliste. 16.10 Operetne melodije. 16.30 Plesna čajanka. 17.20 Za mlade poslušavce: Popevke dneva - Beseda o poeziji - Moj prosti čas. 18.15 Umetnost. 18.30 Duo D'Arcangelo-Losavio. 19.10 Svet v očeh slovenskih popotnikov. 19.25 Ne-kaj jazz. 19.40 Zbor »E. Adamič« iz Ljubljane, vodi Munih. 20.00 Šport. 20.50 N. Godnič »Skrivnost ru-mene sobe«. Radijska kriminalka. 21.45 Vabilo na ples.

POLOŽAJ V ITALIJI

Delegacije krščanskih demokratov, socia-listov, socialnih demokratov in republikan-cev so se sicer sporazumele za nadaljevanje sredinske levice (pri čemer bo republikan-ska stranka še znaprej podpirala vlado od zunaj, ni pa zastopana v njej), toda polemike med strankami se v nekoliko omiljeni obliki vodijo naprej. Glavni vzrok za polemike in trenja v koaliciji je v tem, da zahtevajo socialisti reforme, ki se zdijo mnogim krščanskim in socialnim demokratom preveč »socialistične« in celo revolucionarne, medtem ko je v krščanski demokraciji še vedno preveč ljudi, ki so sploh proti vsakršnim bistvenim socialnim reformam. Drugi skrajneži v stranki pa visijo preveč na levo.

Ta nasprotja jemljejo krščanski de-mokraciji dinamičnost in odločnost ter zame-glujejo njen program.

Gospodarski položaj se še nikakor ni zboljšal. V najhujši krizi je gradbeni sektor, s čimer je spet prizadet program gradenj ljudskih stanovanj, in obratno, ker se ta pro-gram ne uresničuje, ker daje država premalo finančnih sredstev zanj, se je znašel gradbeni sektor v krizi. To sta dve nasprotni stališči, ki pa skupno podajata realno sliko stanja. Sindikati so še vedno odločeni nadaljevati s stavkami, če ne bodo sprejete vse njihove

zahteve, ki nikakor niso skromne, toda zad-nje stavke so pokazale, da je delavstvo in nameščenstvo trudno stavk in da bi radi delali, ker vidijo trenutno svoj glavni pro-blem v neprestanem zviševanju življenjskih stroškov ne pa v višjih plačah. Saj višje plače jim sproti požre draginja.

PREJELI SMO

Od skupine ljudi v repentaborski občini smo prejeli fotokopijo dopisa, ki so ga poslali repen-taborskemu županu in v katerem ga sprašujejo, kako to, da se ni držal sklepa večine občinskega sveta, na seji 12. junija letos, da se kamnolom »Zernovišče«, ki leži v glavnem na jusarskem zem-ljišču ne da v najem podjetju Riosa.

Zakaj se ne spoštuje volja večine občinskega sve-ta (sklep je bil sprejet s 7 glasovi proti 5) in za-kaj isto podjetje še po enem mesecu nemoteno na-daljuje delo v prej omenjenem kamnolomu ter obenem v kamnolomu »ex Bresciani«. Zakaj tuje podjetje izkorišča hkrati dva kamnoloma, medtem ko marsikateri domačin nima na razpolago niti enega za samostojno delo. Ali je to dopustno? Ali se tako ščitijo naši interesi? sprašujejo podpisniki, ki jih je 30.

Na drugem mestu pisma pravijo: »Kako je mo-gla občinska uprava dovoliti, da se začenja delo, ne da bi bila pri tem sklenjena kaka najemninska pogodba in ne da bi bil sploh kdo od nas doma-činov obveščen. Ker je ta problem izredno po-memben ne le z gospodarskega, temveč tudi z na-rodne vidika, smatramo, da ne bi smel slovenski župan kaj takega dovoliti. V tem primeru niso zadostni formalni izgovori.«

Pismo nosi, kot rečeno, 30 podpisov občanov.

Pripomba uredništva. V našem listu smo že večkrat opozorili na problem zaščite Krasa in kraških vasi ter pred njihovim iznakazanjem. Se posebej smo pisali o Repentabru, ki je bil še pred kakimi 10 leti ena najlepših vasi na Tržaškem, danes pa je njegova podoba brezupno pokvarjena z grdimi, »modernimi« stavbami in nemogočim trgom sredi vasi, in z reklamo za Coca-colo. Dokončno pa je pokvarila ljubiteljem te kraške vasi veselje do njenega obiskovanja vrsta grdih »mo-dernih« hiš, ki se vrste ob cesti, ki pelje z Opčin proti Velikemu Repnu, in kupi smeti ter zemlje, ki jo s težkimi tovornjaki prevažajo iz kamnolomov ter stresajo kar ob robu ceste, tako da je pone-kod ta nesnaga že višja od obzorja. Tam je nastalo tudi smetišče, ki se zdi občinsko. Ali je vse to res dovolil župan na lastno pest? In kaj pravi k temu Skrbništvo za spomeniško varstvo v Trstu, pa tudi ustanove, ki imajo vedno polna usta besed o za-ščiti Krasa? Govorili smo z ljudmi iz Velikega Repna, ki so samo zamahnili z roko, češ o tem se sploh ne spleča govoriti, je preveč žalostno po-glavje, mi se rajši ne dotikamo tega, nam je pre-hudo.

Nekateri slovenski Tržičani pa so nam dejali, da rajši sploh več ne hodijo na izlet v Veliki Re-pen, kjer so bili nekaj redni gostje, ker jih pre-več boli srce, ko gledajo opustošenje okrog vasi in v vasi sami.

Zanimivo bi bilo zvedeti, kaj misli o tem župan repentaborske občine. In kaj pravi k temu Slo-venska skupnost, ki ga je kandidirala. Ali se je res popolnoma dezinteresirala za delo na svoji li-sti izvoljene občinske uprave v Repentabru?

† dr. Maks Miklavčič

Včeraj so v Ljubljani pokopali enega izmed najvidnejših članov slovenskega kul-turnega kroga dr. Maksa Miklavčiča. Pokojni profesor cerkvene zgodovine in sedaj dekan bogoslovne fakultete v Ljubljani je nenado-ma umrl v ponedeljek dopoldne. Dočakal je 71 let izredno delavnega življenja.

Študiral in maturiral je v škofovih zavodi-h. Nato je končal bogoslovne in zgodovinske vede v Ljubljani. Izdal je precej razprav in knjig iz teh dveh ved. Temeljno je njego-vo delo o jožefinskih župnijah na Sloven-skem.

Zadnje čase je pa vse svoje sile uporabljal pri načrtih in delu za novo stavbo teološke fakultete. Rad je prihajal tudi v naše kraje. Lani je tudi predaval našim izobra-žencem v Dragi.

AVSTRIJSKI OBISK V RIMU JE POUDARIL DOBRE ODNOSE

Avstrijski zunanji minister R. Kirchschrä-ger je bil pretekle dni na uradnem obisku v Rimu. Ob tej priložnosti so podpisali tri po-godbe med obema državama, ki se nanašajo na sporazum za mirno reševanje medseboj-nih vprašanj, osebni promet med obema drža-vama in na ureditev nekaterih premoženjskih in finančnih zadev. Ob tej priložnosti so bili poudarjeni dobri odnosi med obema država-vama. Ti so se dejansko zboljšali po odobritvi južnotirolskega »paketa« v italijanskem parlamentu.

Avstrijska socialistična stranka, ki je na vladi, je bila odločno za sprejetje paketa, medtem ko so bila v Ljudski stranki mnenja deljena, enako kot v južnotirolski Ljudski stranki, kjer pa so ostali nasprotniki paketa v manjšini. Zmagala je struja zmernege Vol-gerja proti radikalnemu Dietlu, ki se je celo proglasil za neodvisnega od Ljudske stranke, češ da je ta s sprejetjem paketa izdala svoj program.

Izdajatelj: Engelbert Besednjak nasl. • Reg. na sodi-šču v Trstu dne 20. 4. 1954, števil. 157 • Odgovorni urednik: Drago Legiša • Tiska tiskarna Graphis, Trst

Roger Garaudy o stalinizmu in prihodnosti socializma

V eni zadnjih številčk italijanske revije »Panorama« je bil objavljen intervju z znanim marksističnim mislecem Rogerom Garaudyjem, ki je bil lani izključen iz centralnega komiteja francoske komunistične partije in celo iz stranke same. Glavni razlog njegove izključitve iz stranke, v kateri je bil vpisan celih 33 let in zavzemal vodilne položaje, je bilo njegovo kritično stališče do sovjetske zasedbe Češkoslovaške in do zadržanja vodstva francoske partije ob teh dogodkih.

V dolgem razgovoru Roger Garaudy načelno najrazličnejša vprašanja, ki zadevajo tako položaj v sami francoski partiji in državi kot tudi stanje v Sovjetski zvezi in ostalih socialističnih državah.

Glavna načela stalinizma

Posebno jasno in zanimivo je opredelil pojem stalinizma, o katerem mnogi veliko govorijo — kot sam trdi — a nihče ne ve, kaj v resnici stalinizem pomeni. »Stalinizem — pravi Garaudy — temelji na treh načelih, ki jih je sam Stalin razložil v knjigi »Problemi leninizma«. Prvo načelo je demokratični centralizem. Gre za uveljavitev tistih oblik politične organizacije, ki jih je bil zasnoval Lenin v pogojih podtalnega boja proti carski nadvladi. Drugo načelo je vodilna vloga partije, kar pomeni, da je treba dalje uveljaviti zamisli, ki jih je bil Lenin določil za vojne čase in med državljansko vojno. Tretje načelo se tiče problema opozicije. V tej zvezi je Stalin smatral vsako obliko opozicije za kontrarevolucionarno delovanje, ki naj bi ga vzpodbujali sovražniki proletariata in tuje sile. Na ta način je v Sovjetski zvezi prišlo do množičnih pokolov, danes pa je Češkoslovaška tista, ki doživlja posledice stalinizma.«

Socializem in politični pluralizem

Francoski mislec nato načelno zelo važno vprašanje, ali je v socialistični oziroma komunistični družbeni ureditvi možen politični pluralizem, to je obstoj več političnih skupin ali strank. »Do leta 1919 — pravi Garaudy — je Lenin želel, da bi se socializem gradil s sodelovanjem več in različnih strank.«

Med poznejšimi političnimi boji pa so nekatere opozicionalne stranke prešle k obojenim kontrarevolucionarnim akcijam, zaradi česar je Lenin priznal nujnost obstoja ene same stranke. Njegova izbira je torej bila posledica trenutnih zgodovinskih in ne načelnih razlogov. Stalin pa je žal iz tega naredil teoretične zaključke, tako da je določena zgodovinska izbira postala splošno veljavno načelo. Isto velja za nastajanje notranjih struj v partiji. Na X. kongresu je Lenin obrazložil da je zaradi trenutnih zahtev treba narediti konec delovanju različnih struj in skupin. Ta trenutna potreba pa ni bila za Lenina nikoli neko absolutno načelo.«

Razvoj v vzhodnih državah

Garaudy zatem odgovarja na vprašanje, ali imajo možnost uveljavljanja reformatorske težnje v vzhodnoevropskih državah.

»V državah, kjer ni bilo nikoli meščanske demokracije, kot na primer v Sovjetski zvezi, Bolgariji, Poljski in Madžarski — pravi marksistični mislec — je prav malo možnosti za takšen razvoj. Sodim pa, da se bodo s časom zmanjšale možnosti, da bi Sovjetska zveza intervenirala v teh državah. Dejstvo je namreč, da Sovjetska zveza ni inter-

venirala med zadnjimi nemiri na Poljskem, ker se je zavedala, da se taki posegi ne morejo pogosto ponavljati.«

Na vprašanje, ali lahko smatramo Sovjetsko zvezo za socialistično državo, je Garaudy dejal: »Res je, da Sovjetska zveza ni kapitalistična država, saj ne pozna privatne lastnine proizvodnih sredstev. Res pa je tudi, da še ni vstopila v dobo socializma, kajti delavci še nimajo pravice, da bi upravljali tovarne in razpolagali s proizvodnimi sredstvi. Najhujšo oviro na poti k samoupravljanju pa predstavlja birokracija, ki v Sovjetski zvezi sestavlja razred privilegiranih državljanov.«

Nevarnost povratka k stalinizmu

Francoski filozof je nato razmišljal o nevarnosti povratka k stalinizmu v Sovjetski zvezi, pri čemer je omenil pisanje nekega zahodnonemškega lista, češ da so bili Sovjeti na tem, da zatajijo sklepe XX. kongresa svoje partije, ko so bili razkriti Stalinovi zločini. Samo na zahtevo in na pritisk mnogih zahodnih komunističnih strank so Sovjeti baje opustili svojo namero.

Kljub temu pa Garaudy resno misli, da neka nevarnost povratka k stalinizmu obstaja in v tej zvezi omenja ukrepe, ki so jih Sovjeti sprejeli po dogodkih na Poljskem, ko so spremenili svoj petletni načrt ter se odločili za proizvodnjo dobrin široke potrošnje. »Namesto da bi preučevali resnične vzroke krize — pravi Garaudy — so se sovjetski voditelji omejili na proučevanje zunanega in površnega aspekta krize, to je na proučevanje določene ekonomske problematike. V sami Poljski pa ni šlo samo za ekonomske probleme, temveč so bili v ozadju politični momenti. Zato mislim, da se bo v vzhodnih državah proces povratka k stalinizmu nadaljeval, čeprav Stalin ne bo uradno rehabilitiran.«

VPRAŠANJE TRŽAŠKI OBČINI:

Kdaj se bo nehala ta sramota?

V teh najbolj vročih dneh se po Opčinah spet vleče ostuden dim s smetišča pri Trebčah. Zlasti v večernih in nočnih urah je zrak poln tega žgočega, smrdečega dima, da se skoro ne da dihati. Podnevi je iz tega ali onega razloga nekoliko boljše, čeprav se občutljivejši ljudje in taki, ki imajo težave s pljuči ali s srcem, pritožujejo nad dimom tudi čez dan. Prav tako se pritožujejo matere majhnih otrok.

Neštetokrat so se ljudje v Trebčah, na Opčinah in v drugih okoliških krajih že pritožili nad smetiščem pri Trebčah, kar zastruplja zrak in zemljo, a vse nič ne pomaga, Tržaška občina se ne zmeni ne za pritožbe, ne za proteste in tudi ne za najosnovnejše higienske in zdravstvene razloge proti temu. Očitno je tudi popolnoma brezbrizna za problem varovanja narave pred onesnaženjem. Toda nekdo na tržaški občini mora biti vendar odgovoren za to. Želimo vedeti, kdo je to in kakšne razloge ima, da se ne zmeni za več kot upravičene zahteve prizadetega prebivalstva na Krasu.

V imenu prebivalstva Trebč, Opčin in drugih prizadetih vasi zastavljamo javno vprašanje, na katerem želimo javen odgovor v tisku: Kdo je ali kdo so tisti, ki tako zagrizeno vztrajajo pri odlaganju in sežiganju

OBSODBA ATENTATORJEV NA JUGOSLOVANSKEGA VELEPOSLANIKA NA ŠVEDSKEM

Sodišče v Stockholmu je te dni izreklo sodbo nad petimi Hrvati, pristaši ustaškega gibanja za neodvisno Hrvaško, ki so bili obtoženi zaradi atentata na jugoslovanskega veleposlanika Rolovića in njegovo tajnico Miro Štampihar. Veleposlanik je, kot znano, po tednu dni umrl v bolnišnici, tajnica pa je bila lažje ranjena in je že okrevala.

Sodišče je obsodilo Mira Barešiča in Anđelka Brajkovića, ki sta s tremi strelji hote povzročila Rolovićevo smrt, na dosmrtno ječo, dva njuna pomagača na dve leti ječe, enega pa na štiri leta. Zadnji trije so bili obsojeni tudi na izgon iz Švedske po prestani kazni. Državni tožilec je zahteval dosmrtno ječo še za enega, a sodišče mu je prisodilo, kot rečeno, le štiri leta, ker mu krivda v taki meri, kot je trdil državni tožilec, ni bila dokazana.

Proces ni vzbujal posebne pozornosti na Švedskem, kajti švedska javnost je popolnoma nevedna glede razmer v Jugoslaviji in je videla v tem medsebojnem obračunavanju samo balkansko »mafijo« bolj kriminalnega kot političnega značaja. Kot je poročal neki slovenski dopisnik svojemu listu, so švedski časnikarji mislili, da živijo v Jugoslaviji samo Srbi in Hrvati. In še to so seveda »zvedeli« šele iz procesa.

Sodba je bila za švedske razmere stroga, ker tam le redkokdaj obsodijo koga na dosmrtno ječo. S tem je hotelo dati sodišče zaščeno Jugoslaviji zaradi uboja veleposlanika in dati zastraševalni zgled, da se taki zločini ne bi ponavljali. Vendar dosmrtna ječa na Švedskem ni dejansko dosmrtna. Tudi take obsojence sorazmerno hitro izpustijo, če se v ječi dobro obnašajo. Pri poslušanju sodbe so se obsojenci obnašali izzivalno in so potem ponovno vzklikali proti Jugoslaviji.

smeti na Krasu? In če je res, da se smeti same vžigajo v vročini, zakaj občina ničesar ne stori, da bi to preprečila ali pogasila ogenj, ki je v resnici samo tlenje, tako da bi ga gasilci verjetno z lahkoto pogasili? Zakaj tržaška mestna občina trpi, da postaja življenje v nekdanjem letoviškem kraju Opčine zdaj v poletnih mesecih zaradi bližnjega velikanskega smetišča nezno? In kaj misli občina sploh ukreniti? Ne bi hoteli, da nam bo kdo očital, da vržemo vse na politično plat: toda ali se ne skriva za vsem tem tudi nekaj sovražstva do kraškega slovenskega prebivalstva? Zakaj naj bi služil Kras za smetišče Trsta?

Smetišče na Krasu ni le ekološki, je tudi zdravstveni problem in postaja vse bolj tudi političen problem. Skupina Opencev

—0—

OPOZORILO STARŠEM IN DIJAKOM BLIŽA SE KONEC ROKA ZA VPIS V SREDNJE ŠOLE

Opozarjamo starše in dijake, da zapade 24. julija rok za vpis dijakov v nižje in višje srednje šole na Tržaškem. To velja za dijake, ki so izdelali razred v poletnem roku. Tisti pa, ki imajo popravne izpite, se lahko vpišejo do 22. septembra.

Tržaškega

Colombo bo sprejel predstavnike manjšine

Slovenska narodna manjšina v Italiji, ki je po svojih predstavnikih zaprosila za sprejem pri ministrskem predsedniku Colombu, da bi mu lahko neposredno obrazložila svoje probleme, je po več kot šestih mesecih končno dobila odgovor, da bo do sprejema prišlo, in sicer v prihodnjem septembru.

Kot poročamo na drugem mestu, je predsednik deželne vlade Berzanti novico o spre-

DRAŽJI SLADKOR

Lastniki sladkorne industrije v Italiji so od torka dalje zvišali tovarniško ceno sladkorju za 4,7 lire.

Proti ukrepu tovarnarjev so takoj ostro protestirali združeni pridelovalci sladkorne pese. Pravijo, da je cena sladkorja v Italiji dosti višja kot v drugih državah Evropske gospodarske skupnosti. Tam znaša cena povprečno 180 lir za kilogram, v Italiji pa bo sedaj poskočila na 255 lir.

Ob tem bo vsekakor trpela potrošnja in še bolj slaščičarska industrija, ki je v Italiji še vedno ena prvih.

VODA JE PITNA

(Obvestilo Konzorcija kraškega vodovoda)

Ker je pred dnevi na omrežju Kraškega vodovoda nastala v Trnovci okvara, je uprava vodovoda poskrbela, da je tržaški laboratorij za higieno opravil več analiz vode na vsem zainteresiranem omrežju. Medtem je omenjena uprava zaradi varnosti proglasila vodo, ki jo dovaja koristnikom iz Trnovce, Praprota, Sempolaja, Nabrežine in Prečnika za nepitno in svetovala, naj jo pred uporabo prekuhajo.

V sredo pa je laboratorij sporočil izid analiz, ki so se izkazale za negativne, Kraški vodovod zato sporoča, da je voda v vseh omenjenih vaseh pitna.

ČESTITAMO!

V sredo, 14. t.m., je na tržaški univerzi diplomiral iz naravoslovja g. Marjan Černic z Vrha. Novemu doktorju iskreno čestitajo za uspeh vsi njegovi številni prijatelji in znanci. Čestitkam so pridružuje tudi Novi list.

Seja izvršnega sveta Slovenske skupnosti

V sredo popoldne se je sestal izvršni odbor Slovenske skupnosti. Razpravljal je o trenutnem političnem položaju. Najprej je proučil vprašanje nameravane gradnje hitre ceste čez Barkovlje z vključitvijo stališč, ki so jih iznesli prizadeti prebivalci na posebnem sestanku, ki ga je pretekli ponedeljek priredila Slovenska skupnost z namenom, da se čimbolj zaščitijo pravice in koristi slovenske manjšine.

Nato je izvršni odbor Slovenske skupnosti vzel na znanje sporočilo deželnega predsednika, v katerem ta sporoča tudi svetovavcu dr. Stoki, da bo ministrski predsednik Colombo predvidoma septembra meseca sprejel delegacijo Slovencev, ki mu bo obrazložila poslano pismo ter zahteve za manjšinsko zaščito. Ob tej priliki odbor izraža zadovoljstvo nad dolgo pričakovano novico ter pre-

jemu v Rimu uradno sporočil slovenskima deželnima svetovavcema Stoki in Lovrihi ter ju hkrati obvestil, da bo dan sprejema in druge podrobnosti določil podtajnik v predsedstvu vlade, poslanec Antoniozzi.

Čeprav je odgovor prišel z veliko zamudo, ki jo sicer težko razumemo, smo lahko Slovenci v Italiji danes zadovoljni, ker se nam nudi nova priložnost, da svoj položaj in njegovo problematiko razčlenimo na najbolj odgovornem mestu in da tudi nakažemo smer in pot njenega konkretnega reševanja. Glede na to, kar nas v kratkem čaka, mislimo, da je danes prvenstvene važnosti, da se vse slovenske politične sile sporazumejo za stvaren program dela, da izoblikujejo enotna stališča, kajti naloge, ki se nam postavljajo, so preveč resne in važne, da bi se lahko z njimi šli drobnjakarstva in strankarskega ali skupinskega prestiža.

Prepričani smo, da bodo slovenske politične sile vse to razumele in da bodo naredile svojo dolžnost. Samo to je namreč v skladu s pričakovanji in željami naše narodne skupnosti.

Odprto pismo predsedniku republike Giuseppeju Saragatu

Gospod predsednik, republika, ki ji Vi predsedujete, se je pred mnogimi leti obvezala, da bo s posebnimi določbami zavarovala jezikovne manjšine, ki živijo v njenih mejah. Vendar pa se ni od takrat niti pozanimala, da bi vedela, kje in kako živijo te manjšine. Pri 9. splošnem popisu prebivalstva leta 1961. ni bilo namreč niti enega vprašanja, da bi ugotovili pripadnost k jezikovni manjšini. Preko osrednjega inštituta za statistiko je vlada pri 10. popisu leta 1961. pokazala svoje globoko nezanimanje za številčno stanje in za življenjske pogoje manjšin, z izjemo Slovencev na tržaškem ozemlju in Nemcev v bocenski pokrajini, ki uživajo močno podporo iz tujine, ter za del Ladincev, ki iz geografskih razlogov delijo usodo Nemcev v bocenski pokrajini.

Zato se je naš odbor 3. januarja 1971 obrnil do Vas s prošnjo, da bi Vi, z avtoriteto predsednika republike in kot varuh ustave, posredovali, da se

pričanje, da bo ta obisk koristil reševanju še vseh nerešenih vprašanj slovenske narodne skupnosti.

Izvršni odbor Slovenske skupnosti je nato z zadovoljstvom ugotovil, da so se na šolskem področju začeli reševati nekateri pereči problemi v zvezi s položajem profesorjev na slovenskih šolah. To tudi na zahtevo Slovenske skupnosti, ki je storila mnogo korakov pri pristojnih organih in oblasteh.

Izvršni odbor je nato odobril solidarnostno pismo zboru »Rječan« iz Beneške Slovenije, ki je v zadnjem času tarča napadov šovinističnih skrajnežev ter mu voščil obilo uspeha pri organiziranju pevskega festivala.

Razpravljal je nato o notranji organizaciji, o ljudskem štetju, ki bo jeseni, o nekaterih problemih javnih ustanov ter še o nekaterih drugih šolskih vprašanjih.

VPRAŠANJE SVETOVAVCA ŠTOKE

Deželni svetovavec Slovenske skupnosti Drago Štoka je poslal deželni vladi pismo, v katerem sprašuje, ali namerava posredovati pri občinskih oblasteh v Kanalski dolini, zlasti pri naborjetski občinski upravi, da odstranijo table s hišnimi številkami, ki so jih bli postavili še za fašizma in imajo zato tudi nekatera fašistična znamenja. Svetovalec pravi, da je treba te table čimprej nadomestiti z novimi.

LJUDSKA VESELICA V DEVINU

Turistična ustanova v Sesljanu priredi v sodelovanju z devinsko-nabrežinsko občinsko upravo v nedeljo, 25. t.m., v Devinu na vrtu hotela Ples že tradicionalno LJUDSKO VESELICO.

Na sporedu so razne športne igre, nastop godbe iz Nabrežine in moškega pevskega zbora »Fantje izpod Grmade«. Veselica se zaključí zvečer z veliko tombolo z bogatimi dobitki.

— o —

Tržaška pokrajina je bila prizadeta s točo 18.6. 1970.

Na osnovi obstoječih zakonskih predpisov se oškodovani kmetje lahko okoristilo s posojili po ugodni obrestni meri.

Za morebitna pojasnila se prizadeti lahko obrnejo na Kmetijsko nadzornišvo v Trstu, ulica Ghega, šte. 6.

ob priliki 11. splošnega popisa prebivalstva, ki ga nameravajo izvršiti 24. oktobra 1971, raztegne na vse ozemlje republike — ki je ena in nerazdeljiva — eno vprašanje, iz katerega bi bilo mogoče vsaj približno sklepati o področju, številčnem stanju in pogojih, v katerih živijo tiste manjšine, ki kljub obveznosti italijanskega ljudstva izpred mnogih let, še vedno životarijo v bedni pozabljenosti v škodo kulturnega bogastva republike.

Vaš glavni tajnik nas je 5. aprila 1971 obvestil, da so poskrbeli za posredovanje odgovornih vladnih organov.

Ko se je odbor sestal v Tarčentu 11. julija 1971, je zvedel, da niso pristojni vladni organi vnesli poprej omenjenega vprašanja, če izvzamemo, da bodo na tržaškem ozemlju in v bocenski pokrajini ponovili, kar so že napravili leta 1961. To se nam zdi očitna diskriminacija za tiste manjšine, ki ne uživajo podpor iz tujine, čeprav jih sestavljajo enakovredni državljani.

Ker je ob tej priliki odbor zvedel iz osebnega pripovedovanja nekaterih pripadnikov grške jezikovne manjšine v Kalabriji, da je v nevarnosti sam obstoj te manjšine zaradi ekonomskih težav in zaradi naravnih nesreč, se nam zdi potrebno, da se odbor še enkrat obrne do Vas, gospod predsednik, s prošnjo, da bi posredovali za popis tudi tistih manjšin, ki jih ne ščitijo mednarodne obveznosti. S tem bi napravili prvi korak za zaščito manjšin, ki je osnovno ustavno določilo

Če ne bi pokazali najmanjšega znaka dobre volje za uresničevanje ustavnega določila, se bomo morali prepričati, da namerava sucereno ljudstvo po svojih svobodno in demokratično izvoljenih vlad, s politiko zakasnevanja, uresničiti tisto končno rešitev, ki mu je nikakor ne moremo šteti v čast.

Federalni odbor za etnično-jezikovne skupnosti in za deželno kulturo v Italiji

11. julija 1971.

STAVKA MESTNIH STRAŽNIKOV

Kaj je stavka, to menda že vsi vemo. Da bodo stavkali tudi goriški mestni stražniki, tega pa še ne.

Imeli so svoje zborovanje in vse tri sindikalne organizacije so poslale občinski upravi pismo z njihovimi zahtevami.

V eni prvih točk govore o uniformah, in sicer o zaželenem kroju službenih srajc. No, tu bo menda župan — saj ni krojač, menda popustil. Druge točke se tičejo enotnega urnika in povišanja nekaterih prejemkov ter prehoda v višji stalež.

Služba goriških mestnih redarjev ni prav revna. Razpisanih je sedem novih mest, zanje se pa poganja menda kar trikrat toliko kandidatov. Upamo, da bodo naši občinski možje dosegli tudi nekaj mest za Slovence, ne samo za ljudi, ki znajo tri slovenske ali hrvaške besede.

Konec matur v Gorici

Prejšnji teden so se končno zaprla vrata za zadnjimi letošnjimi maturanti tudi klasičnega liceja. Od goriških maturantov, pravzaprav maturantk, je vseh pet izdelalo s popolnim uspehom.

Letošnje abiturientke so: Hvala Silva, Klanjšček Metka, Ferletič Franka, Budal Lučana in Nanut Nadja.

Dokazale so, da tudi goriške višje slovenske srednje šole vzgajajo dijake v formativnem in strokovnem oziru na zadovoljivi ravni.

Novim maturantkam voščimo pravo izbiro poklica in dosti uspeha v novem življenju

— o —

Rupa - Peč**NOVICE IZ NAŠE VASI**

Rojakom sporočamo, da prireja pevski zbor Rupa-Peč tudi letos zanimiv in poučen izlet v Slovenijo. Izletniki bodo obiskali predvsem Notranjsko in Dolenjsko. Videli bodo Ribnico, Raščico, Velike Lašče, Kočevski Rog in druge dolenjske kraje, kjer so se rodili naši veliki pripovedniki.

Izlet bo združen z romanjem, in sicer na znano romarsko božjo pot pri Novi Štifti. Na povratku se bo skupina ustavila v Ljubljani, kjer bo obiskala rojstno hišo našega prvega pesnika Valentina Vodnika.

Za izlet, ki bo v nedeljo 1. avgusta, je treba pohiteti z vpisom do 25. julija, zaradi prostorov v avtobusu. Vpisujeta in pojasnila dajeta Darko Durcik in Darko Devetak.

Glavna cesta ob Rupi, od mosta pa tja do mirenskega bloka, bo prišla kar na slab glas, čeprav je lepo asfaltirana in od križišča do bloka skoro popolnoma ravna.

Že prejšnjo soboto sta bili smrtni žrtvi blizu gostilne »pri Tomažu«, oč e in mati, ki sta prišla iz južne Italije na ženitovanje svojega sina financarja.

Nekaj dni pozneje je zadel avto v mopedista na ravni cesti proti bloku in je do smrti pobil 66-letnega Adelchija Colleja iz Gorice. V dobrem tednu kar tri smrtno žrtve na isti cesti. Treba bo pač cesto temeljito pregledati, drevored morda posekati, predvsem pa naložiti visoko globo vsem vozačem ki prenašajo divjajo prav na tem kosu prometne ceste.

Podgora**TKALNICA**

Podgorska tkalnica je še vedno predmet razgovorov in tudi razburjenja. Mimogrede

Ne samo nekaj mesecev, marveč že nekaj let opažamo, da se v goriški okolici opušča nekdanje intenzivno obdelovanje zemlje, ki je bilo tako značilno za naš okraj od Solkana do Sovodenj, od Števerjana do Vrtojbskih hribov.

Kakor povsod drugod tako je tudi pri nas vplivalo več dejavnikov, da se je mladi rod odtujil zemlji in njenemu obdelovanju. Industrializacija, neurejene socialne razmere in ne nazadnje tudi želja po modernejšem življenju so vabile mladino z doma. Domačije so

naj bo omenjeno, da sta v Podgori tovarna in soški mostiček tisti dve zadevi, ki sta vedno na dnevnem redu, a nikoli rešeni.

V predilnici so spet skrčili delovni urnik 390 delavcem in delavkam, na štiriindvajset tedenskih ur. Doslej so nekateri teh delali po 40 in 32 ur. Z znižanjem delovnega urnika je seveda tudi povezano znižanje prejemkov in še večja negotovost za jutri.

Predstavniki lastnikov je razlagal zastopnik delavskih sindikatov, da bo novo lastništvo vložilo za moderniziranje tovarne precej milijonov. Treba bo pa še precej časa, da bo tovarna stekla po novih smereh. Dotlej bo pa še treba krčiti delovni urnik. Skladišča so namreč natlačena z blagom, po katerem zdaj nihče ne povprašuje. Tovarna nima dohodkov in seveda tudi ne more plačevati delavcev, kakor bi bilo prav in zaželeno.

Ker je zastoj v prodaji, seveda tudi moderni stroji ne bodo pripomogli, da bi se delavsko stanje izboljšalo. Prav tako pa tudi ne nobena stavka.

Razstava dunajske arhitekture**STAVBARSKA RAZSTAVA**

Jutri, v petek bo odprta v dvorani Trgovskega doma razstava dunajske arhitekture iz časa okrog leta 1900.

Na razstavi, ki jo pripravlja Zavod za srednjeevropska srečanja, bodo razstavljene fotografije in risbe arhitektov, ki so obnavljali cesarski Dunaj v novem stavbnem slogu.

Med te štejejo v prvi vrsti tudi našega goriškega rojaka Maksa Fabianija, doma iz Štanjela.

Slučaj je tudi hotel, da se razstava nahaja v dvorani tiste palače, ki jo je Fabiani postavil v tedanjem dunajsko-secesijskem slogu za slovensko Trgovsko-obrtno zbornico v Gorici.

— o —

ZELENI KRIŽ

Zeleni križ je ena izmed mestnih ustanov, ki res deluje v splošno korist meščanov in okoličanov.

Letos je ta ustanova za hitro pomoč dobila novo poslopje za svoj sedež, in to po zaslugi občinske uprave in goriškega Monta.

Zeleni križ, ki uspešno deluje že šestnajsto leto, je v letu 1970 opravil 5157 preno-

Iz Goriške**Odtujevanje zemlji**

ostale brez delavnih rok, kakor na primer v Beneški Sloveniji.

Izpranjevanje vasi je pa najbolj žalostno spričevalo za nadaljevanje narodnega obstoja.

Praznim hišam in neobdelani domači grudi prav nič ne pomaga obstanku še tako navdušeno »narodnjaštvo« in še toliko prireditel in poletnih »šager«. Ljudi je treba ohraniti po domovih tudi z ljubeznijo do rodne zemlje in dedne tradicije. To je pa možno samo, če se tudi gospodarske razmere in načini obdelovanja naše zemlje uskladijo s sočasnimi zahtevami. Kmet mora postati na svoji zemlji svoj gospod. Ne le pravi lastnik in obdelovalec! ampak res gospod, ki mu bo zemlja toliko prinašala, da bo živel veselo in dostojno kot katerikoli član kakega drugega stanu. Z avtom in tudi s počitniško hišico ob morju, če hočete, ker kmet ni več človek, ki bi moral smrdeti po gnoju.

Takšno zastarelo miselnost je pregnalo tudi novo stanje kmetijskih posestev, strojno obdelovanje in odprt trg za pridelke.

Nekaj zanimivih podatkov o modernem strojnem obdelovanju in tudi o porastu števila urejenih kmetijskih posestev v deželi in na Goriškem so dale zadnje dni šmetijske zbornice.

Po teh številkah so se zaokrožena kmetijska gospodarstva v zadnjih desetih letih v deželi Furlanija - Julijska krajina početrila. Uporaba pogonskih sredstev se je pa v zadnjih petih letih povečala za petdeset odstotkov.

Pred desetimi leti je uporabljalo poljedelske stroje na naftni pogon le 5615 posestnikov, danes že 22.927, največ v Furlaniji, na Goriškem in Tržaškem pa 751.

sov in prevozov ponesrečencev in bolnikov v bolnišnice.

Po prizadevanju goriškega Zelenega križa bo v Gorici tudi zborovanje državnih ustanov za prvo pomoč.

BREZBRIŽNOST OBČIN ZA SNAGO NA KRASU

Tržaška mestna občina bi morala nujno poskrbeti, da bi nekaj mestnih redarjev pazilo — vsaj v obliki motorizirane obhodnice — na snago na Krasu in naložilo globo tistim, ki z avtomobili odvažajo smeti in odpadke na Kras in jih odlagajo v naravi. Tudi nekateri nedeljski izletniki in »turisti« iz sosedne države puščajo za seboj vse onesnaženo s papirjem in konzervnimi škatlami. Globe bi bilo treba nalagati tudi tistim, ki vseprek trgajo in uničujejo kraško cvetje in ga odnašajo debele šope, čeprav je zaščiteno.

Čudimo se, da je tržaška mestna občina tako brezbrizna do zaščite kraške narave. Isti očitke pa si zasluži tudi repentaborska občina, ki je npr. dopustila, da so izkoriščevalci kamnolomov iz Italije popolnoma opustošili bližnjo okolico te nekdanje lepe vasi, saj raztovarjajo zemljo in odpadke iz kamnoloma kar ob cesti in povzročajo pravo opustošenje s težkimi tovornjaki in traktorji.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Glasbena mladina Slovenije

V Ljubljani so predlanskim ustanovili organizacijo Glasbena mladina Slovenije. Ena izmed njenih glavnih nalog je, »da med mladino v najširšem smislu budi in razvija smisel in ljubezen do glasbe, do drugih umetnosti in kulture s tem, da ji omogoči čimveč neposrednega stika z umetniškimi stvaritvami in umetniki«. V Sloveniji je prišlo do ustanovitve te organizacije razmeroma pozno, kajti drugod po Evropi deluje že vrsto let ter je iz nje nastalo pravo mednarodno gibanje. Glavni odbor Glasbene mladine Slovenije sestavljajo pomembnejši slovenski kulturni delavci in glasbeniki, vanj pa so kooptirani tudi predstavniki Slovenske filharmonije, Opere, RTV Ljubljana in drugih ustanov, ki se ukvarjajo z glasbo.

Osnovna dejavnost Glasbene mladine Slovenije je organiziranje komentiranih koncertov dobre, zlasti klasične glasbe v Ljubljani in ostalih središčih. V pretekli sezoni je organizirala tudi nekaj gostovanj zelo kvalitetnih glasbenih skupin iz tujine. To je v današnjem času, ki nas zasipa z množico plehke glasbe, še posebno pozitivno dejstvo, kajti s takimi koncerti se v mladini budi čut za resnične kulturne vrednote in dobro glasbo. Organizacija Glasbena mladina Slovenije pa ne ostaja samo pri tem, marveč mlade ljudi vzpodbuja tudi k aktivnemu glasbenemu udejstvovanju.

Glasbena mladina Slovenije je lani začela izdajati svoje glasilo z istim imenom. V vsaki številki je na poľjuden način predstavljen eden od velikih evropskih skladateljev. Pomembni so tudi prispevki, ki obravnavajo različne smeri v sodobni svetovni in slovenski glasbi. V glasilu najdemo tudi poročila in kritike o različnih koncertih, opernih predstavah in drugih glasbenih prireditvah; razveseljivo je, da ta del časopisa pišejo zlasti dijaki in študentje.

Organizacija Glasbena mladina Slovenije je navezala stike z Glasbeno matico v Trstu in je v našem mestu že organizirala nekaj koncertov. Pogovarjali so se tudi o ustanovitvi podružnice Glasbene mladine Slovenije v Trstu, ki naj bi nosila ime »Glasbena mladina Slovenije - Trst«.

LETNO POROČILO GLASBENE MATICE V TRSTU ZA 1970-71

Te dni je izšlo v lepi knjižici letno poročilo o delovanju šole Glasbene matice v Trstu in o koncertnih prireditvah v letu 1970-71. Knjižica obsega brez oglasnega dela 42 strani ter je bogato opremljena s fotografijami skupin gojencev in gojenk ter nastopov.

Človek skoro ne bi verjel, kakšno delo opravlja naša Glasbena matica in kako obširno je njeno delovanje. V začetku leta se je vpisalo v njeno glasbeno šolo 259 gojencev in gojenk in ob koncu šolskega leta jih je bilo še 235, kar dokazuje njihovo vztrajnost in uspeh učiteljev. Na desetine glasbenih učiteljev je delovalo na šolah in pri vadenju otroških in mladinskih pevskih zborov. Zelo veliko je bilo tudi nastopov.

Tako učitelji kot gojenci si zaslužijo hvaležno priznanje naše javnosti.

ZBIRKA OTROŠKIH PESMI LUDOVIKE KALAN

Pesnica Ludovika Kalan, ki je izdala lani pesniško zbirko »V pozni jeseni«, s katero je požela lepa priznanja s strani kritike in ljubiteljev poezije, je objavila zdaj v samozaložbi zbirko »Na obali«, ki prinaša pesmi zda otroke.

Čedna knjižica vsebuje kakšnih 50 pesmi, ki se nanašajo na konkretno otrokovo okolje, a so prežete z značilnim otroškim poetičnim dojemanjem sveta, v katero se je znala Kalanova kot pesnica in pedagoginja popolnoma vživeti ter mu dati pravo pesniško izrazno sredstvo. O knjižici, ki sta ji dala lepo zunanjo opremo Aleksandra Cupini in tiskarna »Soča« v Novi Gorici, bomo še spregovorili. Naj še omenimo, da jo je dobiti tudi v Tržaški knjigarni. Staršem, ki želijo, da se njihovi otroci naučijo lepih pesmi zaradi izgovarjave n oblikovanja duha, pa tudi učiteljem knjižico toplo priporočamo.

USPEHI» GRUPE U«

Predvojna skupina slikarjev, ki je osamljena plula po toku razvoja našega slikarstva na Tržaškem, je v »GRUPI U«, združenju šestih ustvarjalno različno usmerjenih mladih, končno dobila vredne naslednike njih dela, čeprav so za njimi za nekaj desetletij razdalje. Odkar so se Robert Kozman, Deziderij Svava, Franko Vecchiet, Franko Volk, Boris Zuljan in Edvard Žerjal prvič predstavili javnosti v Gregorčičevi dvorani, od tedaj ima Grupa U za seboj že mnogo razstav na Goriškem in v Furlaniji ter zadnjo pravkar v galeriji »Tergeste«. Medtem pa so na vsedrjavni razstavi v Anconi, ki jo je priredila kulturno-politična revija »Regione«, prav vsi prejeli razveseljive nagrade, kot poborniki ovrednotenja mlade umetnosti. Borisa Zuljana bo revija predstavila v eni izmed najvažnejših italijanskih galerij, vsi ostali pa bodo prisotni na potujoči razstavi po dvanajstih mestih Italije, ki bo po Benetkah tudi v Trstu. Cela stran revije »Regione« pa obravnava v sliki in besedilu še posebej slikarstvo Franka Vecchietta. Je to torej prav lep uspeh, ki jamči nadaljevanje kakovosti slovenskega slikarstva v zamejstvu in bo seznanjal italijansko kulturno javnost z najnovejšimi dosežki

Prvi zvezek „Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev“

Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani je izdala pri Državni založbi Slovenije prvi del obširno zasnovane »Gospodarske in družbene zgodovine Slovencev«. Delo je že prišlo tudi na tržaški knjižni trg. Prva knjiga šteje okrog 650 strani večjega formata in je obilno ilustrirana ter opremljena z mnogimi zemljevidi. Ta prvi del obravnava zgodovino agrarnih panog na Slovenskem in nosi podnaslov »Agrarno gospodarstvo«. Uredili in v glavnem napisali so ga člani agrarnega odsega pri Sekciji za občo in narodno zgodovino Slovenske akademije znanosti in umetnosti: Pavle Blaznik, Bogo Grafenauer, Milko Kos, Sergij Vilfan, Fran Zwitter in Josip Žontar. Ožjo redakcijo so sestavljali Pavle Blaznik, Bogo Grafenauer in Sergij Vilfan.

V uvodu je rečeno med drugim, da je pričakovanje hitrih sprememb — namreč spricho spremenjenih razmer na podeželju po uvedbi socialističnih oblik gospodarjenja — zgodovinarjem in zlasti tudi narodopiscem nalagalo, naj od temeljnega vira, namreč od agrarne tehnike in organizacijske oblike podeželja, ki segata kar celo tisočletje nazaj (in tega vira ne more nadomestiti noben drug vir — rešijo pozabe toliko, kolikor bo mogoče v pričakovani ekmi s hitrim napredovanjem sedanjega življenja.

»Poleg te prve nuje je stala še druga,« je dalje rečeno v uvodu. »Slovensko zgodovinarstvo je pozna v svojem razvoju od zadnjih desetletij prejšnjega stoletja naprej več načrtnih, premišljenih akcij. Vendar slone vse — celo nedokončana sistematična izdaja virov za zgodovino Slovencev v srednjem veku Franca Kosa — na delu posameznikov, medtem ko »skupinsko« delo, neizogibno v poglobljenem obravnavanju gospodarske (in še posebej agrarne) zgodovine, ni zaživel v pravi obliki in ni prestopilo prijateljskih občasnih osebnih posvetovanj, posebej med zgodovinarjem in zemljepisecem, pa še jezikoslovcem in pravim zgodovinarjem. Želja po napredovanju slovenskega zgodovinarstva v to smer in v trdnjih oblikah je šla vstric z zahtevo po evidentiranju izginjajočega vira — stare podoče podeželja in podeželskega življenja.«

Knjiga je razdeljena v naslednja poglavja: »Kolonizacija in populacija«, »Agrarni proizvodnji namenjena zemlja«, »Orodje in načini«, »Organizacije za napredek agrarne proizvodnje, spe-

cialno šolstvo in strokovna literatura«, »Domačije in njih povezava« in »Gospodarski obrat kmetije«. Temu je dodan še Seznam kratic in poglavje »Viri in literatura«.

Slovinci moramo biti veseli te knjige, ker smo jo dolgo pogrešali. Napisana je z velikim znanjem in prizadevanjem ter precej sistematično in pregledno. Zajema celotni slovenski etnični prostor. Tudi po opremi je čedna. Vendar pa bi bilo naše veselje nad njo še večje, če bi ne imela nekaterih hib, med katerimi je zlasti ena bistvena. Z zgodovino agrarnih panog na Slovenskem so se namreč mnogo pečali tudi tuji, posebno nemški in avstrijski zgodovinarji in etnografi. Zlasti v času po drugi svetovni vojni je bilo napravljeno z njihove strani v tem pogledu nekaj za slovensko zgodovino zelo važnih in častnih odkritij. Toda knjiga, ki jo je zdaj izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti, te noveše tuje znanstvene literature sploh ne upošteva. Očino je, da njenim avtorjem sploh ni znana. Talko ne najdemo med navedeno znanstveno literaturo niti del Rhamma in Bruna Schiera, ki sta veliko pisala o slovenski hiši in tudi o kmečkem orodju, niti znanega avstrijskega etnografa univ. prof. Hansa Korena, ki je raziskoval zgodovino pluga v vzhodnih Alpah in prišel do zaključka (v knjigi »Pflug und Arel«), da so morali biti ravno Slovenci tisti, ki so prvi prinesli plug in ralo v vzhodne Alpe, niti del tistih avtorjev, ki so pisali o evropski zanimivosti različnih slovenskih kmečkih orodij, kot so npr. žrnjle, krplje, oprema kmečke hiše in drugo.

Druga hiba knjige je v tem, da se preveč drži marksističnih zgodovinskih tez, ki znanstveno niso dokazane, in tretja se kaže v ponekod življenjskem izražanju, npr. »agrarna proizvodnja« namesto pridelovanje, kot se izraža naše kmečko prebivalstvo.

★

Kitajski zunanji minister Ču En Laj bo prišel kmalu na uradni obisk v Jugoslavijo, s čimer bo vrnil obisk jugoslovanskega zunanjega ministra Tepavca na Kitajskem. Ob isti priložnosti bo u En Laj obiskal tudi Bukarešto in Tirano. V Jugoslaviji so sprejeli naznanilo o nameravanem Nixonovem obisku na Kitajskem s previdnim optimizmom in posvarili pred pretiranimi pričakovanji.

Sodobno kmetijstvo

Teran ali refošk

V slovenski kmetijski reviji »Sodobno kmetijstvo« se je k pobudi nekaterih strokovnjakov za zakon o označevanju in zaščiti porekla vina oglasil Josip Ukmar, ki je v svojem dopisu v 1. letošnji številki omenjene revije trdil, da je teran samo eden in da je ta od avtohtone trte teranovke na slovenskem Krasu. Zato odklanja zakonsko določilo, ki pravi, da je teranovka vrsta refoška. Svojo zahtevo utemeljuje s trditvijo, da se rastline južnejših krajev ne morejo povsem prilagoditi v severnejših krajih, medtem ko severnejše prenesene v južnejše kraje dobro uspevajo. Teranovka in teran imata zato rej vse značilnosti samostojne vrste, furlanska črnina in istrski refoško sta ekološki trtja zanesene teranovke. Zunaj svojega geografskega okvira na slovenskem Krasu grozdje teranovke ne daje več terana.

V aprilski številki omenjene revije mu odgovarja dr. agr. profesor Biotehniške fakultete v Ljubljani Lojze Hrček in sicer ne iz vinarskega stališča, ampak z ampelografskega, pri čemer podaja nekaj mnenj priznanih ampelografov o tem, ali je teranovka vrsta refoška. Najprej ugotavlja, da v ampelografski literaturi ni jasen naziv za sporno sorto, saj večkrat naletimo na oba naziva — refošk in teran, zato je tudi težko reči, kateri od obeh nazivov je prvobitni ali originalni in kateri sinonim. S podobnim položajem se, na žalost, srečujemo tudi pri mnogih drugih sortah vinske trte. Poznamo na tisoče raznih sort, ki se med seboj bolj ali manj razlikujejo. V stoletjih so sorte prenašali iz kraja v kraj, iz ene dežele v drugo, iz celine na celino. Vse to je seveda vplivalo na označevanje sort, tako da imamo danes za eno in

isto sorto celo vrsto nazivov oziroma sinonimov. Odtod toliko nejasnosti, zmot in neresenih problemov, ki ampelografom povzročajo velike težave.

O sporni sorti navaja najprej slovenske avtorje. V prvi slovenski knjigi o vinogradništvu, ki jo je napisal leta 1844 Matija Verbovec (Vinoreja za Slovence, Ljubljana, 1844) omenja avtor med rdečimi sortami tudi »Refošk«. Zanj pravi, da je italijanskega porekla, da je to žlahtna trta za terane. Razlikuje dva tipa, in sicer »Refošk debeli« in »Refošk drobni«. Vertovec dalje navaja, da iz grozdja te sorte pridelujejo znamenite terane. Močno so ga začeli saditi na spodnjem Krasu, kjer iz grozdja te sorte pridelujejo terane-vina, ki jih včasih poleti prodajajo po visokih cenah v Trstu. Avtor posebej omenja »Refoškati« ali »Žužovno«, ki ima velike raztresene grozde z debelimi jagodami in z zelo čvrsto kožico, ki jo še prav posebej cenijo za pridelovanje teranov.

O refošku piše tudi France Adamič (Po zgodovinskih in turističnih poteh skozi slovenske vinorodne okoliše, Katalog IV. Mednarodnega vinskega sejma v Ljubljani), da je razširjen na Krasu, kjer na rdečih kraških tleh daje posebno vino, kraški teran. Ista sorta je razširjena tudi v severni Istri in Furlaniji, daje pa na fliših oziroma aluvialnih tleh vino s popolnoma različnimi svojstvi. V kraških ekoloških pogojih daje Refošk lahko vino z 9 do izjemoma 11 odst. alkohola; vino vsebuje mnogo tanina, barvila in celo 15 ali več promilov kislin, mnogo železa in vitaminov B in C. Do pomladi poteka biološki razkis, med drugim se razvije mlečna kislina, ki skupaj z železom in vitamini

zdravilno učinkuje na človeški organizem. Kraški teran predpisujejo bolnikom, predvsem slabokrvnim in onim, ki bolehalo na prebavnih organih. Zato so kraševski vinogradniki zdravi, čvrsti in odporni ljudje.

Znani ampelograf Zdenko Turkovič (Ampelografski atlas, Zagreb, 1963) navaja za sorto »Teran črni« naslednje sinonime: »Teran« ali »Refošk istrski«, »Istrijanac« (z zeleno pecljevino) »Terano« ali »Refosco d'Istria«, »Refosco del Carso« (a penducolo e raspo verde) idr. Ko govori o poreklu in razširjenosti te sorte, pravi, da je teran z zeleno pecljevino stara »Istrijanac« (z zeleno pecljevino). »Terrano« ali »Refosco« se od davnih časov goji največ v Istri in v sosednjih področjih, manj pa na Kvarnerskih otokih in v severni Dalmaciji. V skupini »Refošk« je več varietet, in sicer: »Refošk« ali »Teran« z rdečo pecljevino, ki ima poleg te značilnosti še manjše okroglaste jagode, globlje vrezan list in spodnjo stran lista bolj obraslo, ter »Refošk veliki«, ki mia zeleno pecljevino, velike okrogle jagode, viseč list z zavihanimi robovi ter spodnjo stran lista golo. Ta drugi tip je boljše rodnosti, vendar po kvaliteti pridelka ne ustreza. Končno ugotavlja, da si strokovnjaki niso edini glede različnih tipov terana in refoška.

(se nadaljuje)

— o — PRIROČNIK O TRAKTORJU

Nedavno je izšel priročnik o traktorju, ki ga je sestavil inž. Raoul Jenčič, izdal pa je Kmetijski inštitut Slovenije, Center za pospeševanje kmetijstva, Hacquetova ul. 2. Ljubljana. To je dopolnjena izdaja pred leti napisanega »Priročnika o traktorju«, ki naj bi služil lastnikom traktorjev in kmetom kot pripomoček na tečajih za upravljanje s traktorji in tudi pozneje pri vsakodnevnem praktičnem delu. Cena je 5 din. Naročite ga lahko pri navedenem inštitutu.

F.J. * 84 S M R T V POMLADI

Nekaj hipov je bilo vse tiho. Potem jih je nekaj reklo »ja« ali vzdignilo roko. Sami taki, ki so bili vedno pripravljani za vsako akcijo, o kateri so menili, da je dobra za klub ali za slovenstvo. Vmes sta bila tudi dva Gorenjca in več Dolenjcev, pa tudi en Primorec. Toda izmed »literatov« in intelektualcev« ni nihče rekel ja.

»Zakaj pa se ne javite vi? Vas ne zanima?« se je Tine obrnil k njim.

Nekdo mu je odgovoril, da prizna, da so tudi take akcije, kot jih predlaga on, dobre. Vendar se jim zdijo še potrebnejša skupna posvetovanja, na katerih bi pretresli slovensko kulturno in narodno problematiko v celoti, in v počitnicah namenjajo prirediti tako posvetovanje v gorah.

»Toda če ne boste imeli pri rokah podatkov, bo nevarnost, da boste gazili po sami teoriji.«

»Najprej je treba spoznati teorijo, potem prakso,« mu je nekdo odgovoril in nekateri so mu prirejevali.

Tako so živahno diskutirali sem in tja, ne da bi bila mogla katera stran drugo prepričati. Kot navadno.

Opazil je, da se Janez ni prijavil, da bi šel z njim. Sklenil je, da ga bo ob priložnosti pobaral o tem, toda ko je ob koncu sestanka šel proti vratom, ga je Janez prestregel.

»Najbrž si razočaran, Tine, da sem te pustil na

cedilu in da se nisem javil za tvojo raziskovalno ekskurzijo v Haloze.«

»Res je.«

»Veš, popolnoma jo odobravam in rad bi šel s teboj, oziroma z vami — če boste seveda šli — toda letošnje počitnice res ne morem.«

Zakaj ne?«

»Stvar je ta, Tine, da bi se rad udeležil tistega posvetovanja v gorah. Pokazali so mi program, ki ga sestavljajo, in seznam predavateljev. Med njimi sta Finžgar in Kocbek. Mislim, da bo res zanimivo in aktualno.«

»Najbrž. Toda mislim, da je prav tako važno, da bi spoznali, kako živijo slovenski ljudje v Halozah, na Pohorju ali v Urvaldu. Šele potem bi lahko reševali stvari tudi načelno.«

»Res je. Toda obojega hkrati ni mogoče. Vsaj no letos.«

»Zakaj ne? In po posvetovanju v gorah bi ne mogel z nami?? Saj te lahko počakamo ali pa gremo prej, da boš še našel čas za zborovanje. Saj bi tudi jaz rad bil tam...«

Janez mu je začel nekaj razlagati, toda Tine je zagledal, da se je Majda nehalo pogovarjati z dekletom, ki je prej sedelo zraven nje. Nasmehnila se mu je, ko je šla proti njemu.

»Se bova jutri pogovorila,« je naglo dejal Tine Janezu in stopil k njej.

»Kako ti je ugajalo med nami?«

»Lepo. Bilo je zanimivo. Zelo.«

Bil je vesel, da je tako dejala. Slučajno ji je bil povedal, da mora na sestanek v klub, pa ga je vprašala, če sme z njim, ali pa je samo za člane. »Sicer je res samo za člane, a vsakdo lahko pripelje s seboj kakšne simpatizerje, če hoče, celo še boljše, če to stori, ker tako se nabirajo rekruti za bodoče članstvo v klubu.«

»No, potem me imejte za rekruta, ker bom prišla,« je rekla. In je res prišla. To ga je razveselilo. Želel si je, da bi ji bilo drago vse, kar je drago njemu, in da bi cenila in ljubila tisto, kar cenil in ljubil on. Da bi bila tudi v tem povezana.

»Ali boš šla tudi z menoj v Haloze?« se je pošalil.

»Tudi, če bi me doma pustili.«

»Gotovo, da te ne bodo.«

»Seveda me ne bodo. Bali bi se zame. Ne vem, zakaj se vedno boje zame, saj nisem majhna punčka. Doma pa vidijo zame nevarnost za vsakim oglom.«

(Dalje)

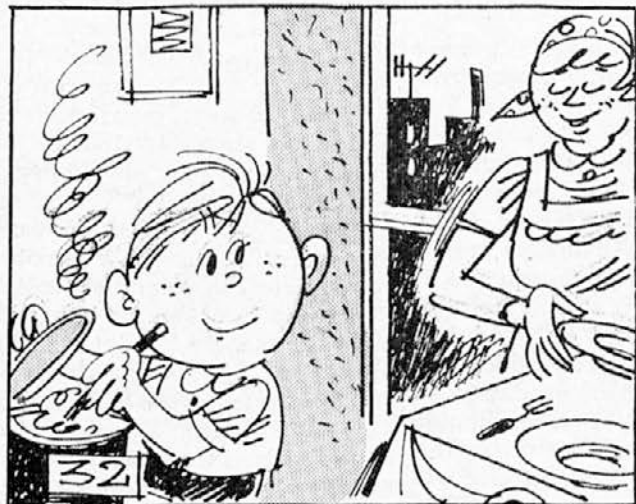
— o — ZA NOVO USTAVO SLOVENSKE REPUBLIKE

V Jugoslaviji diskutirajo zdaj o novih ustavih republik. V slovenskem parlamentu je bila med drugim poudarjena misel, da bi bilo treba v novi slovenski ustavi zagotoviti načelo trajne, ne pa le enkratne samoodločbe slovenskega naroda in pa da bi morala imeti republiška ustava samostojen značaj, ne pa biti samo nekaka kopija zvezne ustave kot doslej.

APOLLO 25

16

Riše in piše Em-Be

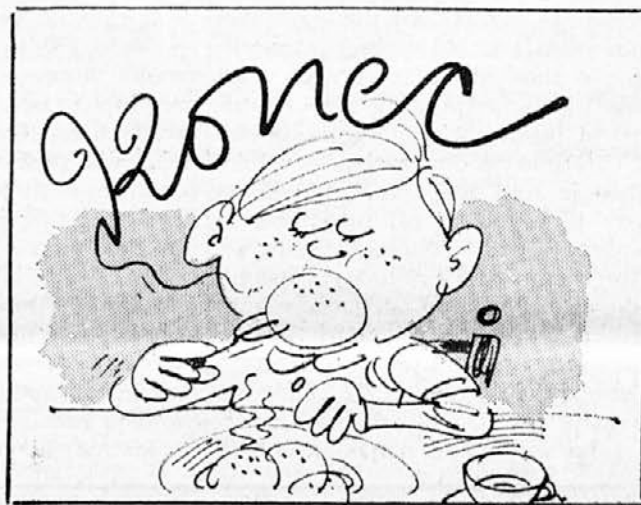
32. Tako, vidite, je zabelila oddajo z Lune Urška, samozvana napovedovalka! Razvozlala je seveda s tem poslednjo uganko naše povesti.

Je razen tega, da so naši junaki srečno prispeli domov, še kaj ostalo, kar bi bilo treba povedati?

Je! Jurček ob štedilniku, ki mu je mamica tole povest pripovedovala zato, da ji je pomagal kuhati večerjo, je svojo nalogo uspešno opravil. Očka pri mizi se je ves nestrpen presedal, tako je zadišalo iz loncev in ponvic. Mamica je razmestila krožnike in pribor, družina je posedla okrog mize in večerja — prava domača, ne Lunina! — je bila nared.

Poslovimo se s krepkim: DOBER TEK!

KONEC

JOSKO ŠAVLI

LJUDSKO BESEDJE NA TOLMINSKEM

* 6

Precej je tudi počival in počivalcev v imenih. Prav čudno je ime Štrkletce za grdo in skalovito globel med polji. Zale se kliče neka grapa, izredno divja in prepadna, ki vodi v Tolminko. Beseda rob označuje prepad, še pogosteje rabljena v množini robje.

Tlopisna imena prav odlično zadenejo oblikovitost površja. Toda nekatera so tako stara in njihov domnevni pomen tako očitno napačen, da dajo misliti. Tako ime je Vodel, vrh okrog 1000 m nad Tolminom. Grapa, ki pripelje iz njega, se imenuje na zgornjem koncu Štrofotalo, ker voda ob dežju strofota. Zanimiva imena, za katerih besednj pomen se več ne ve, so tudi Gomile, Ledine, Ročišče, Zlavnica. Medtem ko se za ime Roje še ve, kaj beseda pomeni: veliki kanal, ki dovaja vodo žagi ali nalnu ali čemu drugemu.

Od posameznih vrst drevja, ki raste v teh krajih, so nekatere bolj redke vrste: jerebika, lim, uša, breka (brest?) Lasten gozd, ki ga ima vsaka hiša za sečno drv za kurivo, je partija. Beseda seči se rabi tudi v pomenu kositi. (Kositi — obedovati pa se reče južnati.). Posoda za vodo, ki jo uporabljajo na delu v partijah in senožetih je posebne oblike, imenovana lempa.

PLANINA. Tolminske planine je opisoval že dr. Henrik Tuma. Zbral je tudi izraze planinskega pašništva in sirarstva. Po njegovih primerjavah so tolminske planine ohranile najbolj pristno obliko te vrste alpskega gospodarstva. Dnes se pod vplivom gorenjskega pašnega tipa uvaja izraz *planšarja* in *planšarstvo*. Zdi se, da se ta pojem nanaša samo na visokogorsko pašništvo kot tako, ne vključuje pa drugih družbenopravnih odnosov. Nasprotno pa je *planina* pojem za pašnik v skupni srenjski lasti, toda ne za kogarkoli. Obstaja *društvo* gospodarjev, ki upravlja planino, vsako leto prideta na vrsto dve hiši, ki odrejata dela, skrbita za prodajo pridelka, odrejata *robote* (1 robota — 1 delovni dan brez plačila za skupne potrebe; ne samo za planino, tudi za vaško skupnost oz. vas). Sestanki se imenujejo *sosednje*.

Vsaka hiša ima v planini *pravice*. Pravica pomeni kravo, ki jo gospodar lahko žene v planino. Prav stara beseda za to pravico je menda *roža*. Pašnik, ki je v zasebni lasti ali solastniški, je samo pašnik.

Hejslovanstvo in kasneje »jugoslovenarstvo« je privedlo do tega, da se je v pojmovanju malomesta pomen planine zamenjal z goro in pomen pla-

ninstva z gorništvom. Podržavljenje srenjske lastnine, upravljanje po zadrugah in velike najemnine, ki jih morajo kmetje plačevati za pašnjo, ki že tako ali tako prinaša več stroškov kot dobička, je povzročilo, da bijejo planini zadnje ure. V kakih petih letih bodo verjetno dokončno opuščene. Tako bo za tuje in domačine dokončno prenehala prilžnost, da bi še kdaj okušali zdravo planinsko mlčkó, dišečo skuto, okusni sir. Zdrava in tečna jedila posebno za starejše ljudi.

To je samo ena od značilne gospodarske in družbene sestave, ki zamirajo zaradi mačehovske politike do vasi in njenih od stoletij preizkušenih oblik sožitja, zaradi megalomanskega pojmovanja in posplošenega presojanja kmečke skupnosti. (dalje)

— o —

SLOVENEK MED SIOUXI

Kot je poročal pred kratkim »New York Times«, so voditelji siouških indijanskih plemen v Južni Dakoti izdelali načrt za potovalno agencijo, ki naj bi pripravila evropske turiste do tega, da bi obiskovali indijanske rezervate ter dali tako Indijancem zaslužiti. Načrt predvideva krožna potovanja zlasti nemških turistov (ki so brali knjige o Winnetouju).

Med tistimi, ki pri tem pomagajo Indijancem, je po poročilu omenjenega lista tudi »consultant« Miroslav Gregory. Njegovo ime močno diši po kakšnem: dolenskem ali kajkavsko-hrvaškem Gregoriču.